

FARMERSI TIMES

WSTĘPNIK

Drodzy Farmerzy!

Witam Was na łamach pierwszego wydania *Farmersi Times*. Mamy nadzieję, że ta gazeta będzie ukazywać się regularnie co miesiąc i z Waszą pomocą będzie w niej wiele ciekawych artykułów. Wszystkich chętnych do współtworzenia FT zapraszam do nadsyłania swoich zgłoszeń i materiałów na ftimes@farmersi.pl.

W TYM NUMERZE:

JAKA STRATEGIA W SAN FRANCISCO? 1

GOSPODARCZY ROZWÓJ USA, CZ. 1 3

STUDIUM PRZYPADKU 4

DOBRE RADY WUJA SAMA 7

BUDUJEMY DOM NASZ MAŁY 8

KONKURS-ZADANIE 8

KRZYŻÓWKA 8

W tym numerze mamy przyjemność zaprezentować Wam m.in. pierwszy z serii artykułów autorstwa rkpiora o rozwoju gospodarczym Stanów Zjednoczonych w XIX wieku, artykuł o najlepszych strategiach w San Francisco, analizę pewnej niezwyklej rozgrywki oraz zapowiedź nowego, rewolucyjnego rozszerzenia, nad którym aktualnie pracujemy. Ponadto możecie przeczytać dobre rady Wujka Sama, jest też krzyżówka do rozwiązania oraz konkurs-zadanie, za którego rozwiązanie możesz zdobyć 10PD!

Oprócz tego, tylko dla czytelników FT, dostępne są dwa specjalne bonusy do ściągnięcia: arkusz XLS (<http://farmersi.pl/algorytmy.xls>), w którym ujawniamy algorytmy przeliczające poszczególne zmienne oraz opis gry (<http://farmersi.pl/instrukcja.pdf>) w formacie PDF, który można sobie wydrukować jako podręczną instrukcję.

Zapraszamy do komentowania artykułów na forum (http://farmersi.pl/forum_watek.php?id_temat=16).

Miłej lektury!

(SZERYF)

JAKA STRATEGIA W SAN FRANCISCO?

Rozgrywki w San Francisco są wyjątkowe – trwają aż 10 lat, a brak rynku eksportowego sprawia, że gracze bardziej wpływają na siebie nawzajem. W tym mieście powstają największe fortuny, a jednocześnie jest najwięcej bankructw. No ale w końcu trwa tam gorączka złota...

Długa rozgrywka i zamknięty rynek są doskonałym poligonem do testowania skuteczności różnych strategii. Która jest najskuteczniejsza?

By odpowiedzieć na to pytanie przeanalizowaliśmy strategię 30 największych zwycięstw w tym mieście (widoczne ze strony <http://farmersi.pl/statystyka.php?idm=8&z=2&i=2&zg=2&s=2>). Najpierw jednak zdefiniujemy poszczególne strategie.

Strategia mieszana – gracz zajmuje się zarówno hodowlą, jak i uprawą zboża, zmieniając proporcje w zależności od zmiany cen na rynku. Poniżej typowe wykresy gracza stosującego strategię mieszaną:

DO ŚCIAgniĘCIA:

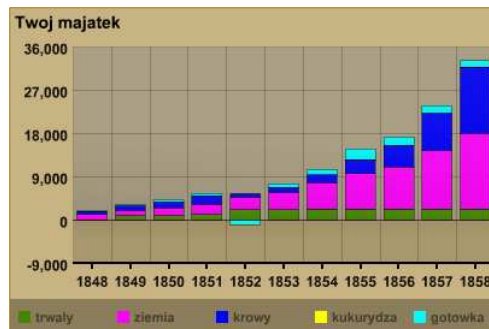
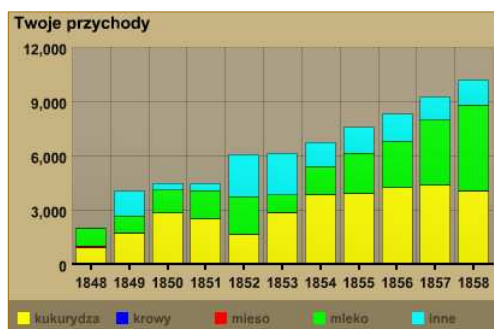
- **ALGORYTMY**

(<http://farmersi.pl/algorytmy.xls>)

- **OPIS GRY**

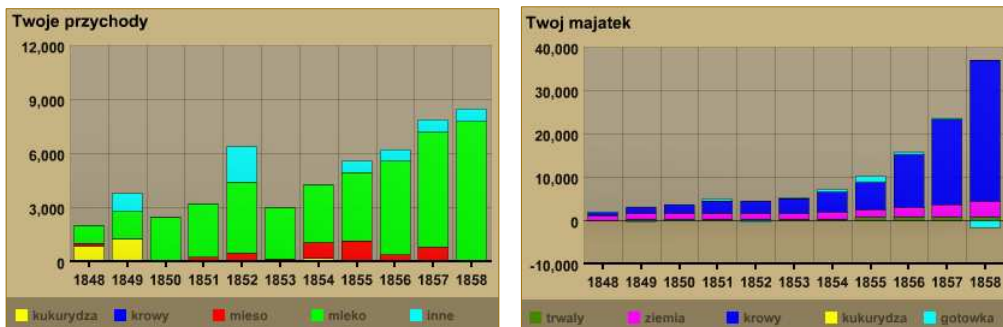
(<http://farmersi.pl/instrukcja.pdf>)

Uwaga: linki działają w wersjach Acrobat Reader 7.0 i wyższych

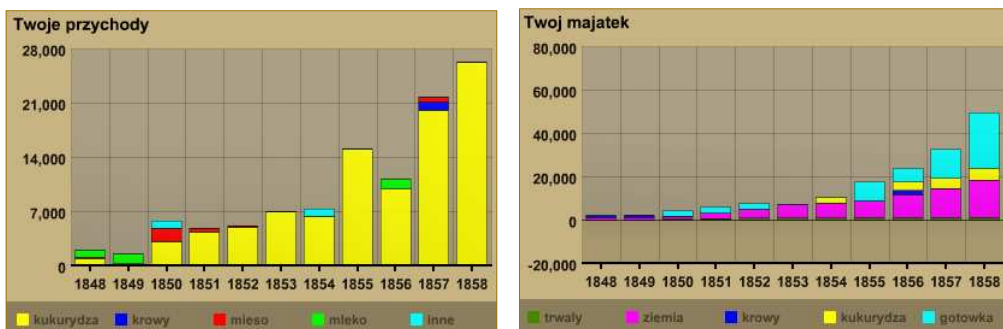

(Ciąg dalszy na stronie 2)

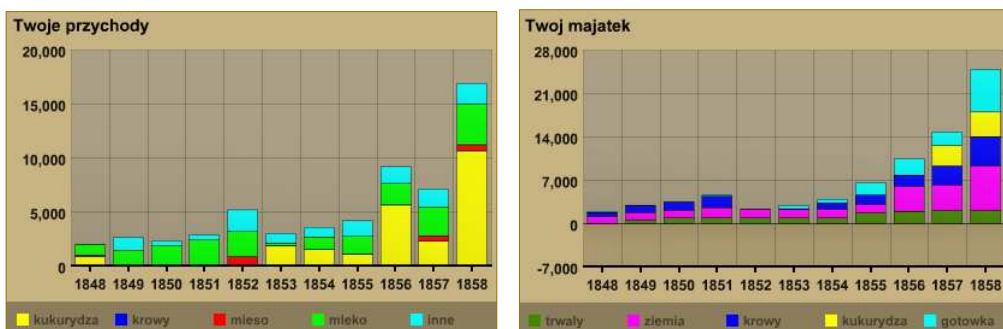
Strategia hodowcy – gracz całą ziemię przeznaczą na pastwiska, stara się jak najbardziej powiększyć swoje stado, by osiągnąć jak najniższe koszty mleka/wełny. Typowe wykresy:

Strategia rolnika – szybko pozbywa się żywego inwentarza, kupując za uwolniony kapitał możliwie dużo ziemi, a następnie dokonując inwestycji poprawiających wydajność produkcji. Stara się osiągnąć możliwie duży udział na rynku, by za pomocą spichlerza móc wpływać na cenę rynkową zboża. Poniżej przykładowe wykresy:

Strategia przejściowa – w pewnym momencie gracz nie ma w ogóle krów/owiec, ale podejmuje decyzje o budowie stada od początku. Zwykle jest to strategia wymuszona gwałtownymi zmianami na rynku lub utratą stada w wyniku wyprzedaży majątku.

A oto ilości zwycięstw w San Francisco przy zastosowaniu omówionych strategii:

	ilość zwycięstw
strategia mieszana	1
strategia hodowcy	17
strategia rolnika	5
strategia przejściowa	5
inne	2

Zaskakująca jest niska skuteczność strategii mieszanej. Z powyższego zestawienia wynika, że w San Francisco najbardziej opłaca się jest strategia hodowcy. Wynika to z dwóch względów: większość rozgrywek miała na celu maksymalizację majątku, czemu sprzyja duże stado bydła, rozmnażające się w tempie geometrycznym, a jednocześnie strategia hodowcy omija pułapkę związaną z niskimi cenami kukurydzy i „dylematem więźnia” (więcej na: <http://skocz.pl/dylemat-w>), czyli niechęcią graczy-rolników do współpracy.

Czy strategia hodowcy może być zawsze skuteczna? Oczywiście nie – obecnie wielu graczy zorientowało się, że w SF najlepiej jest hodować duże stado bydła. Lecz jeśli wszyscy skoncentrują się na hodowli, to jej opłacalność spada, a najlepsza wówczas może się okazać strategia rolnika. Czasem warto na początku stosować strategię mieszaną, a dopiero po kilku przeliczeniach i obserwacjach innych graczy, zdecydować o pójściu w przeciwnym kierunku.

„Zaskakująca jest niska skuteczność strategii mieszanej.“

Zapraszamy do komentowania artykułu i przedstawienia własnej ulubionej strategii w SF na forum, w dziale „1848 – SAN FRANCISCO” (http://farmersi.pl/forum_watek.php?id_temat=12).

GOSPODARCZY ROZWÓJ USA, CZ. 1

CZYLI OD DEKLARACJI NIEPODLEGŁOŚCI DO FARMERSÓW: 1776-1832

Historia Stanów Zjednoczonych – jakkolwiek pojmowana – jest bardzo ciekawą częścią tej ogólnej historii świata, której wszyscy jesteśmy uczestnikami. W Farmersach obserwujemy życie na amerykańskiej farmie z ekonomicznego punktu widzenia. Spróbujmy szerzej przyjrzeć się ówczesnym Stanom Zjednoczonym w początkowej fazie ich rozwoju. Rozwoju połączonego z potężną ekspansją terytorialną i walką z różnorodnymi problemami, wygraną w końcu przez demokrację i dolary, przy wsparciu szczęścia, pracy i walki całego narodu.

Pierwsze lata i wolność gospodarcza

Deklaracja Niepodległości datowana na 4 lipca 1776 uzasadniała pełną niezależność 13 kolonii od króla Anglii Jerzego III, a Traktat Paryski z 1783 roku uznawał w kręgu międzynarodowym Stany Zjednoczone jako naprawdę niepodległe państwo. Ukoronowaniem tej wolności było uchwalenie konstytucji w 1787 roku. Wygrana rewolucja i ustawa zasadnicza były w sensie politycznym zwycięstwem liberalizmu nad wszelkimi przejawami protekcjonizmu, którego dopuszczały się europejskie kraje wobec swoich sąsiadów i kolonii.

Merkantylizm jako teoria ekonomiczna dość dobitnie opisuje to, co działo się w Europie u schyłku XVIII wieku. *Mercari* oznacza po łacinie „handlować” i to właśnie handel był dla Anglii, Francji, Hiszpanii i innych krajów źródłem bogactwa w znaczeniu posiadania. To właśnie ilość złota w skarbcu była dla merkantylistów mitycznym bogactwem.

Według tak skonstruowanego paradygmatu działania rządów powinny być wymierzone w innych uczestników rynku w taki sposób, aby dany kraj posiadał jak najwięcej złota. Merkantylizm był siłą napędową kolonializmu – w myśl zasady, że wielkie imperium jest kluczem do bogactwa. Do tego pojawiały się różnego rodzaju zapory handlowe.

Zabraniano wywozić złoto z kraju – angielskim koloniom posłuszni poddani króla Jerzego płacili tylko towarami, aby ilość złota na terenie Anglii nie zmniejszała się. Z koloniami i konkurencyjnymi krajami handlować wolno było jedynie dobrami wysokoprzetworzonymi, gdyż wywóz surowców i półfabrykatów odbierał źródło bogactwa krajowi pochodzenia. Przejawem merkantylizmu były wreszcie Akty Nawigacyjne, które ograniczały wstęp do angielskich portów statkom pod obcymi banderami. W praktyce czyniły one z Anglii jedyne dostawcę dóbr dla jej kolonii. Nic więc dziwnego, że 13 kolonii zbuntowało się i zechciało założyć własne państwo. Państwo z którego merkantylizm zostanie wyparty czymś co jest bliższe demokracji. Tym czymś miał być liberalizm.

Liberalizm – opisany teoretycznie przez Adama Smitha – znalazł praktyczne ujście już u części Ojców Założycieli Stanów Zjednoczonych. Według klasycznych liberałów to wolność jednostki jest wartością nadrzędną i tej wolności podporządkowane winny być prawa wspólnoty i wszystkie inne przywileje. Thomas Jefferson, kiedy został prezydentem, potwierdził swoją wiarę w liberalizm mówiąc w przemowie inauguracyjnej w 1801 roku: „Żadna różnica opinii nie jest różnicą zasad. Nazwaliśmy różnymi określeniami wyznawców tej samej zasady. Wszyscy jesteśmy republikanami, wszyscy jesteśmy federalistami”. Ten podział na „nowy ład” republikanów i „stary ład” federalistów doskonale ukazuje nam to, co w amerykańskiej polityce znane jest do dzisiaj – system dwupartyjny. Wprawdzie mówiąc o republikanach Jefferson myślał o demokratycznych republikanach (a nie przedstawicielach późniejszej Partii Republikańskiej), do których się zaliczał – w przeciwieństwie do ustępującego prezydenta Johna Adamsa, który był federalistą o poglądach konserwatywnych – bardziej zbieżnych z merkantylizmem.

Liberalizm Smitha był w zasadzie początkiem wielkiego wykładu ekonomii klasycznej, który miał się w następnych wiekach przerodzić w potężny dyskurs polityczno-gospodarczy z teoretykami z jednej, a politykami z drugiej strony. Do grona pierwszych kontynuatorów Adama Smitha zalicza się David Ricardo. Ekonomista ten przeszedł do historii jako autor wielu wolnorynkowych teorii. To on wskazał na fakt, że wartość produktu ma swe źródło w pracy, ale cena rynkowa nie w pełni odpowiada rzeczywistej wartości produktu.

faktyczne bankructwa. Mamy wreszcie wolny rynek reprezentowany krzywą podaży i popytu. Ten czysty kapitalizm będzie w przyszłości krytykowany i opisywany przez różnorakie środowiska. Będzie też nabierał bardziej realnego kształtu. Veblen skupi się na motywie behawioralnym w surowym popycie i podaży, a Keynes będzie

Najważniejszym pojęciem wprowadzonym przez Ricardo jest jednak teoria kosztów komparatywnych. Według niej dostawcy, nawet jeśli produkują jakiś produkt efektywnie, to często nie doceniają wyższych zysków płynących z wyspecjalizowania się w tym, co produkują najlepiej, a co mogą sprzedać innym korzystniej (mówi się wtedy o osiągnięciu „przewagi komparatywnej”). Ricardo wierzył w niewidzialną rękę rynku. Według niego ceny i płace winny być poddane grze rynkowej, w wyniku czego nie trzeba wprowadzać restrykcji na sprowadzane z zagranicy towary, a handel może być uczciwy tylko wtedy, kiedy jest wolny.

Świat Farmersów

Farmersi to wirtualna symulacja ekonomiczna Stanów Zjednoczonych we wczesnej fazie budowy państwa. Mamy w Farmersach zasoby i możliwości zarządzania. Są kredyty i

przestrzegaj przed spekulantami.

Na razie obowiązuje jednak protestancki ideał pracy i dość proste zasady – zasiedlamy nowe tereny, a z ziemi czerpiemy bogactwo. Strategie farmerów muszą uwzględniać cały rynek i możliwość uzyskania przewagi komparatywnej. W zależności od celu decyzje mogą być zorientowane na szybki zysk lub długoterminową stabilizację. W wykresach ilustrujących przebieg rozgrywek widać jednak to, co było siłą wczesnej gospodarki amerykańskiej – sukcesywne wzbogacanie się i wzrost rynkowej świadomości społeczeństwa.

Nie byłoby tego amerykańskiego kapitalizmu na wielką skalę, gdyby nie ekspansja terytorialna Stanów Zjednoczonych. O zdobywaniu Dzikiego Zachodu już za miesiąc. Będzie też o bankach we wczesnych USA, o tym dlaczego bank centralny był niepopularny i skąd wzięła się nazwa *dolar* i jej żargonowe określenie *buck*.

(RKPIOR)

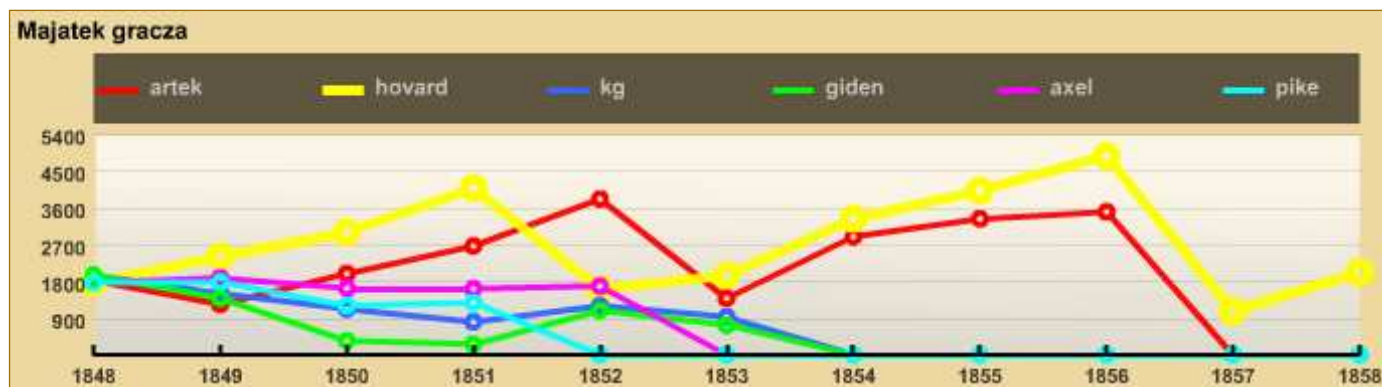
STUDIUM PRZYPADKU – 1848_SAN FRANCISCO_49A

W dziale „case study” chcemy analizować najciekawsze rozgrywki. Jeśli bierzesz udział w rozgrywce, która wydaje ci się unikalna i mogłaby być ciekawa dla innych, wyślij emailiem swoją propozycję na ft@farmersi.pl.

Rozgrywka 1848_San Francisco_49a jest wyjątkowa z wielu względów, dlatego właśnie ją wybraliśmy do szczegółowej analizy w pierwszym numerze FT. Już sam przebieg wykresu celu (maksymalizacja majątku) pokazuje jak zacięta była walka i jak dramatycznie się zakończyła:

W trakcie gry aż 6 razy był zaciągany kredyt spekulacyjny i dwa razy kredyt ratunkowy. Odniesione zwycięstwo można określić jako największe w historii, ale paradoksalnie jednocześnie najniższe. Dlaczego? Zapraszamy do lektury.

W tej rozgrywce tylko jednemu graczowi, **hovardowi**, udało się nie zbankrutować. W rozliczeniu otrzymał za to 76PD, co jak dotychczas jest największą zanotowaną zmianą PD. Już

Wyniki rozgrywki można obejrzeć na stronie:

http://farmersi.pl/user.php?id_gra=895&id=6&id_sz=1&gracz=1835.

słyszę głosy, że algorytm PD jest niesprawiedliwy, a zwycięzca skończył z tak niskim wynikiem (\$2017), że nie

powinien dostać tytuł PD. No ale czy nie jest tak, że jeśli gracz „pozbył się” konkurentów, to ma już cały rynek dla siebie? I jeśli by prowadził farmę przez kolejne 20 lat, to czy nie zostałby milionerem-monopolistą? Nie jest ważne, z jakim wynikiem kończy się rozgrywkę – ważne jest, jaką na końcu gracz ma pozycję na rynku. Jeśli ma pozycję „dominującego”, kontrolując ponad połowę rynku, to zwycięstwo jest zasłużone, niezależnie od wartości bezwzględnej wyniku, czyż nie?

„spichlerz kosztuje tylko \$50, a jego użycie może być zbawienne!”

Prześledźmy więc tę rozgrywkę z punktu widzenia zwycięzcy. Mając przekroczony pierwszy próg PD startował on, podobnie jak trzej inni gracze, z obniżoną o 1 ilością ziemi. Zapewne wiedział, że tylko dzięki zdecydowanym posunięciom i maksymalnemu wykorzystaniu każdego centa, jest w stanie znaleźć się w czółówce. Dlatego już w pierwszej turze podjął decyzję o zaciągnięciu kredytu spekulacyjnego oraz inwestycji w bar, sklep i kurs weterynarii. Pozostałą gotówkę przeznaczył na zakup jednej działki ziemi.

Po wynikach w 1849 roku już było widać na co się zanosilo. Duży popyt na ziemię i przeznaczenie świeżo nabytych ziem rządowych pod uprawy kukurydzy spowodowało, że ilość działek graczy produkujących kukurydżę wzrosła z 20 w roku 1848 roku do aż 40 rok później! Należy pamiętać, że rządowe działki niczego nie produkują, więc przekształcenie je w działki „produkcyjne” zwiększa podaż dóbr na rynkach, co zwykle skutkuje spadkiem cen. W tym wypadku nadmierna podaż zboża w połączeniu z niemal zupełną biernością graczy odnośnie kształtowania ceny (spichlerz kosztuje tylko \$50, a jego użycie może być zbawienne! (co prawda również dla przeciwników...)), spowodowały maksymalny spadek ceny kukurydzy i problemy finansowe większości graczy. W wyniku wyprzedaży majątków ilość krów w posiadaniu graczy spadła aż o 2/3!

Hovard, analizując sytuację, mógł poczuć się spokojniej. Co prawda ziemi miał relatywnie mało, a \$1000 z jego majątku miało wkrótce przekształcić się w \$3000 do spłaty, ale uzyskał silną pozycję na rynku hodowli krów. Powinien preczować, że sukces będzie zależał od dominacji na tym rynku.

wyniki w roku 1849:

gracz	łączny majątek	ilość ziemi	ilość krów
artek★	\$1233 (-32%)	9 (+2)	4 (-9)
hovard★	\$2403 (+36%)	8 (+1)	16 (+3)
kg	\$1503 (-23%)	10 (+2)	6 (-7)
giden	\$1383 (-29%)	11 (+3)	2 (-11)
axel★	\$1877 (+6%)	7 (bez zmian)	0 (-13)
pike	\$1775 (+1%)	12 (+5)	0 (-13)

W zasadzie już po pierwszym przeliczeniu widać było, że rozgrywka ma duże szanse potoczyć się podobnie jak wiele innych w San Francisco – „rolnicy”, skazani na uprawy, będą się dusić pod nadmiarem kukurydzy na rynku, a jeden czy dwóch „hodowców” będzie powiększać swoje stada, by wygrać olbrzymią przewagą. Jednakże tym razem było inaczej i nastąpiło jeszcze kilka zwrotów akcji...

W 1850 r. pojawił się nowy gracz na rynku krów – **artek**.

Musiał zorientować się, że na rynku zboża szczęścia nie ma co szukać. Zaciągnął więc kredyt i kupił wszystkie 9 krów wystawionych na sprzedaż przez mieszkańców.

wyniki w roku 1850:

gracz	łączny majątek	ilość ziemi	ilość krów
artek★	\$1984 (+61%)	9 (bez zmian)	17 (+13)
hovard★	\$2988 (+24%)	8 (bez zmian)	19 (+3)
kg	\$1120 (-25%)	8 (-2)	0 (-6)
giden	\$347 (-75%)	2 (-9)	0 (-2)
axel★	\$1625 (-13%)	4 (-3)	0 (bez zmian)
pike	\$1202 (-32%)	6 (-6)	0 (bez zmian)

Z kolei gracz **axel**, podobnie jak kilku jego konkurentów-rolników, wpadł w poważne tarapaty. Już wcześniej widział, co się święci i chciał przeciwdziałać spadkowi cen kukurydzy – kupił spichlerz i zaznaczył sprzedaż tylko po trzech najwyższych cenach. Liczył na to, że inni, rozumiejąc powagę sytuacji, zrobią to samo. Niestety po przeliczeniu cena kukurydzy spadła o kolejne 20%, a w wyniku wyprzedaży, podobnie jak inni rolnicy, został on pozbawiony większości swoich ziem. Mimo posiadania młyna i sklepu musiał już preczować, że nieuchronna spłata kredytu spekulacyjnego doprowadzi go do bankructwa.

Rok 1851 przyniósł uspokojenie. Niestety apele **axela** o podniesienie ceny kukurydzy nie odniosły skutku (cena wzrosła o 10% wyłącznie jego staraniem i jego kosztem). Na rynku krów **hovard** umocnił swoją pozycję (**artek** nie miał już wolnych środków na zakup krów). Jednakże w najbliższej turze miał do spłacenia \$3000 kredytu, podczas gdy gotówki miał zaledwie \$391. Naturalne dla wielu byłoby przeznaczenie części krów na ubój, by uzyskać gotówkę, która posłuży spłacie kredytu. Tymczasem **hovard** całą gotówkę i dostępny kredyt przeznaczył na zakup nowych krów i ziemi. Dlaczego??

wyniki w roku 1851:

gracz	łączny majątek	ilość ziemi	ilość krów
artek★	\$2659 (+34%)	9 (bez zmian)	21 (+4)
hovard★	\$4076 (+36%)	8 (bez zmian)	30 (+11)
kg	\$807 (-28%)	6 (-2)	0 (bez zmian)
giden	\$260 (-25%)	2 (bez zmian)	0 (bez zmian)
axel★	\$1616 (-1%)	4 (bez zmian)	0 (bez zmian)
pike	\$1278 (+6%)	6 (bez zmian)	0 (bez zmian)

Mając wyższy kurs weterynarii, **hovard** mógł z każdej krowy otrzymać 230 funtów mięsa. Według bieżącej ceny 230 funtów mięsa warte było \$108. Uwzględniając spadek ceny mięsa przy uboju 30 krów, można było oczekiwać wpływów ok. $90 \times 30 = \$2700$. Przeznaczając całą ziemię pod uprawy kukurydzy nie otrzymywałby dodatkowego zysku – cena kukurydzy była zbliżona do kosztów produkcji. Teoretycznie więc, dzięki ubojowi całego stada, pozyskałby środki na spłatę kredytu. Ale nic poza tym.

Analizując jednak informacje w arkuszu rozgrywki **hovard** zapewne zauważył, że:

– każda krowa przynosi ok. \$40 zysku rocznie ze sprzedaży mleka. Kupując krowy na rynku i podwyższając ich cenę, podniesie cenę ich sprzedaży w przypadku egzekucji długu do ok. \$60. Wtedy więc wartość każdej krowy wyniesie \$40 + \$60, czyli więcej niż \$90 w przypadku uboju.

A jednocześnie zainwestowana gotówka przyniesie ok. 60% zysku,

– zakup działki ziemi za \$154 i przeznaczenie jej na pastwiska przyniesie zysk ok. \$100. Co z tego, że na koniec roku zostanie wyprzedana – przecież dostanie i tak 90% kosztów, a zysk wynosi ponad 60%.

Nie opłacało się więc gromadzić gotówki na spłatę kredytu – wręcz przeciwnie – stopa zwrotu była tak wysoka, że gotówkę należało zainwestować, nie bojąc się straty 10% podczas wyprzedaży.

Artek rok później doszedł zapewne do tego samego wniosku, gdy musiał spłacać swój kredyt (też nie gromadził środków na spłatę kredytu, lecz maksymalnie inwestował).

Rok 1852 przyniósł spore zmiany – na skutek wyprzedaży **hovard** stracił jednak całe swoje stado. Natomiast **giden**, dzięki kredytowi ratunkowemu, zakupił 4 działki ziemi, a **kg** na kredyt kupił bar. Spowodowało to pozorne wyrównanie się pozycji graczy, a **artek** został monopolistą na rynku hodowlanym. Systematyczny, choć powolny, wzrost cen kukurydzy dawał szansę na odbudowę pozycji „rolnikom”. **Hovard** musiał mieć dylemat – czy przestawić się na produkcję rolną, a rynek krów zostawić **artkowi**, czy zaważać o krowy jeszcze raz?

wyniki w roku 1852:

gracz	łączny majątek	ilość ziemi	ilość krów
artek★	\$3808 (+43%)	9 (bez zmian)	34 (+13)
hovard★	\$1610 (-61%)	8 (bez zmian)	0 (-30)
kg	\$1197 (+48%)	6 (bez zmian)	0 (bez zmian)
giden	\$1081 (+316%)	6 (+4)	0 (bez zmian)
axel★	\$1679 (+4%)	4 (bez zmian)	0 (bez zmian)
pike(bankrut)	\$0 (-100%)	0 (-6)	0 (bez zmian)

Pozornie w tej turze **hovard** nie miał możliwości manewru – w wyniku wyprzedaży stracił wszelką możliwość inwestowania i został zmuszony do produkcji kukurydzy, mimo całkowitego braku inwestycji w produkcję rolną. Mógł jednak wziąć ponownie kredyt spekulacyjny – ale po świeżych negatywnych doświadczeniach z kredytem postanowił na razie poczekać na rozwój sytuacji.

Przeliczenie **roku 1853** przyniosło **hovardowi** na pewno nadzieję. Główny konkurent nie wybronił się przed wyprzedażą i stracił całe stado. Czy mógł się obronić? Częściowo tak – gdyby świeżo zakupioną ziemię przeznaczył na hodowlę, a nie pod uprawy, a cenę krów podniósł o 20% zamiast o 10% (wyższe wpływy z ewentualnej wyprzedaży i wyższa zdolność kredytowa, przez podwyższenie majątku).

wyniki w roku 1853:

gracz	łączny majątek	ilość ziemi	ilość krów
artek★	\$1382 (-64%)	10 (+1)	0 (-34)
hovard★	\$1934 (+20%)	8 (bez zmian)	0 (bez zmian)
kg	\$928 (-22%)	3 (-3)	0 (bez zmian)
giden	\$727 (-33%)	4 (-2)	0 (bez zmian)
axel★(bankrut)	\$0 (-100%)	0 (-4)	0 (bez zmian)
pike(bankrut)	\$0 (bez zmian)	0 (bez zmian)	0 (bez zmian)

W tej turze **hovard** postanowił ponownie spróbować szczęścia z kredytem spekulacyjnym. Widział, że hodowla

może stać się teraz bardzo opłacalna (choć mieszkańcy dysponowali już stadem 181 szt. bydła), do końca rozgrywki pozostało jeszcze 5 przeliczeń, więc wystarczająco dużo czasu, by stado odbudować do sensownych rozmiarów, a **artek**, po ostrej wyprzedaży, najprawdopodobniej nie będzie silnym konkurentem.

Wyniki **1854 roku** pokazały **hovardowi**, że mimo udanego zakupu krów, jeszcze nie może być pewny zwycięstwa. **Artek** postanowił również zaważać – ponownie wziął kredyt spekulacyjny i zainwestował w ziemię oraz w zwiększenie wydajności produkcji rolnej. Wszystkie działki przeznaczył pod uprawy. Niestety popełnił duży błąd nie kupując spichlerza, który umożliwiłby mu podciąganie ceny zboża. Ten błąd spowodował, że cena kukurydzy zatrzymała swoje wzrosty na poziomie \$2.66, co zapewniało bardzo niską zyskowność sprzedaży.

wyniki w roku 1854:

gracz	łączny majątek	ilość ziemi	ilość krów
artek★	\$2883 (+109%)	13 (+3)	0 (bez zmian)
hovard★	\$3320 (+72%)	11 (+3)	10 (+10)
kg(bankrut)	\$0 (-100%)	0 (-3)	0 (bez zmian)
giden(bankrut)	\$0 (-100%)	0 (-4)	0 (bez zmian)
axel★(bankrut)	\$0 (bez zmian)	0 (bez zmian)	0 (bez zmian)
pike(bankrut)	\$0 (bez zmian)	0 (bez zmian)	0 (bez zmian)

Strategii skoncentrowania się wyłącznie na rynku rolnym **artek** trzymał się jednak krótko – już w następnej turze zaczął niezdecydowanie inwestować w krowy, a w **1856 roku** krów miał nawet więcej niż **hovard**, który część stada przeznaczał już na ubój, mając pewnie na uwadze relatywnie wysoką cenę mięsa, w stosunku do ceny mleka oraz zbliżający się termin spłaty kredytu.

wyniki w roku 1856:

gracz	łączny majątek	ilość ziemi	ilość krów
artek★	\$3494 (+5%)	15 (bez zmian)	14 (+10)
hovard★	\$4862 (+21%)	14 (+3)	13 (-7)
kg(bankrut)	\$0 (bez zmian)	0 (bez zmian)	0 (bez zmian)
giden(bankrut)	\$0 (bez zmian)	0 (bez zmian)	0 (bez zmian)
axel★(bankrut)	\$0 (bez zmian)	0 (bez zmian)	0 (bez zmian)
pike(bankrut)	\$0 (bez zmian)	0 (bez zmian)	0 (bez zmian)

W **roku 1857** w wyniku spłaty kredytu obaj gracze mocno ucierpieli na skutek wyprzedaży majątku, przy czym dla **artka** wyprzedaż zakończyła się ogłoszeniem bankructwa.

wyniki w roku 1857:

gracz	łączny majątek	ilość ziemi	ilość krów
artek★(bankrut)	\$0 (-100%)	0 (-15)	0 (-14)
hovard★	\$1071 (-78%)	1 (-13)	0 (-13)

Hovard wygrał mając tylko 1 działkę ziemi, co można uznać za najniższą wygraną w historii. Jednocześnie, paradoksalnie, uzyskał najwyższy wzrost PD. Wygrał, mimo że w czasie rozgrywki popełnił kilka błędów. Sprzyjały mu za to inwestycje, których dokonał w pierwszej turze: sklep i bar. W trakcie całej rozgrywki przyniosły mu one ponad \$6000

„stopa zwrotu była tak wysoka, że gotówkę należało zainwestować, nie bojąc się straty 10% podczas wyprzedaży.“

„z perspektywy czasu wiem, że można było w tej rozgrywce ugrać więcej.”

dochodu. Pomogły mu też błędy przeciwników-rolników, którzy (z wyjątkiem **axela**) nie korzystali ze spichlerza i doprowadzili do katastrofalnej dla siebie ceny kukurydzy. Również **artek** mógł mu bardziej zaszkodzić, gdyby był bardziej konsekwentny w swojej strategii. Tym niemniej gratulujemy wygranej, bo

wynikała ona głównie z odważnie realizowanej strategii!

Komentarz **hovarda**:

„Pierwszy raz grając w SF nastawiłem się na uniknięcie szybkiego bankructwa. Stały dochód w postaci sklepu i baru uznałem za właściwy, bo praktycznie bezkosztowy, a tylko przynoszący dochód. Kredyt spekulacyjny był dla mnie nowością, niestety przez nieuwagę nie doczytałem ;) i w '52 straciłem całe wyhodowane bydło. Drugi kredyt był już rozważniejszy, chociaż i tu popełniłem parę błędów, z perspektywy czasu wiem, że można było w tej rozgrywce ugrać więcej, chociaż nie wiem czy dostałbym wtedy więcej punktów ;) Wielkie podziękowanie dla uczestników rozgrywki!”

DOBRE RADY WUJA SAMA

W tym dziale będziemy publikować wskazówki o tym, jakie decyzje warto podejmować, a jakich unikać.

Jeśli masz jakąś wskazówkę, którą chciał(a)byś się podzielić, napisz na ftimes@farmersi.pl.

świeżo kupione pastwiska – ilość pastwisk możemy ustawić powyżej liczby działek, którą posiadamy. Przykładowo: specjalizujemy się w hodowli, mamy 10 działek ziemi i chcemy kupić 2 działki – ustawmy pastwiska na 12, wtedy świeżo kupiona ziemia zostanie przeznaczona na pastwiska, a nie uprawy. Jeśli po przeliczeniu rynku ziemi, jej ilość będzie niższa niż ustawiona przez nas liczba pastwisk, to system automatycznie ją zmniejszy do liczby posiadanej ziemi (czyli jeśli uda się kupić tylko 1 działkę, to system zmniejszy pastwiska do 11).

irygacja nowych ziem – podobnie jak z pastwiskami, możemy złożyć zlecenie irygacji ziem, które dopiero planujemy kupić. Jeśli nie uda nam się ich kupić, to ilość ziem irygowanych zostanie automatycznie zmniejszona.

świeżo kupione krowy na ubój – możemy przeznaczyć na ubój krowy, które dopiero planujemy kupić. Przykładowo: całą ziemię przeznaczamy na uprawy, ale widzimy, że cena mięsa jest wysoka, a popyt na krowy niski. Składamy zlecenie zakupu 5 krów, ustawiając jednocześnie 5 krów na ubój. Jeśli uda się kupić tylko 3 krowy, to na ubój pójdą 3 krowy – nasza produkcja mleka oraz koszty pasterzy będą zerowe, bo krowy, świeżo kupione na rynku, od razu przeznaczamy na rzeź.

wyższy kurs weterynarii – nie ma sensu inwestować w ten kurs, jeśli od razu go nie wykorzystujemy. Tak jak przy wszystkich innych inwestycjach efekt tego kursu (+15% produkcji mięsa) następuje od razu. Jeśli więc nie przeznaczamy żadnych krów na ubój, to zamrażanie kapitału w tej inwestycji jest bezcelowe.

zakup ziemi rządowej – jeśli jest jeszcze dużo ziemi rządowej, to jest niemal pewne, że cena ziemi nie zmieni się w kolejnym roku. Jeśli więc chcemy kupić np. 3 działki, to wystarczy dać ofertę zakupu równą 3 po cenie bez zmian. Oferta +3 po cenie +20% jest niepotrzebnym zamrażaniem kapitału.

korzystać ze spichlerza – często na rynku zboża, szczególnie w San Francisco, ujawnia się tzw. „dylemat więźnia” (więcej na <http://skocz.pl/dylemat-w>). Polega on na tym, że nasz interes jest związany z interesem konkurentów. Współpraca może się opłacać wszystkim „rolnikom” (graczom koncentrującym się na uprawach, a nie na hodowli), zaś brak współpracy będzie wszystkim „rolnikom” szkodzić. Zwykle warto współpracować, wykorzystując spichlerz do podnoszenia ceny zboża (ustawiając sprzedaż tylko po najwyższych cenach) i przekonując do współpracy innych graczy. Należy jednak mieć na uwadze ryzyko braku współpracy konkurentów, co może być szczególnie bolesne w przypadku niskiej płynności finansowej i wyprzedzący majątku.

prywatne komentarze – umieszczenie komentarza, z zaznaczeniem „prywatny”, umożliwi nam robienie notatek na temat strategii na przyszłość, by pamiętać nasz plan na przyszłe tury. Prywatne komentarze wyświetlają się tylko ich autorom.

eksport krów – jeśli planujesz eksport wszystkich krów/owiec, to warto przeanalizować, czy przeznaczyć na pastwiska 1 działkę ziemi (wtedy eksportowane krowy/owce dają połowę zwykłej produkcji mleka/wełny) czy żadnej działki (eksportowane krowy/owce nie padają w wyniku ścisku, ale nie dają też żadnej produkcji, za to mamy dodatkową ziemię pod uprawy zboża). W obu przypadkach ilość potrzebnych pasterzy jest taka sama.

BUDUJEMY DOM NASZ MAŁY

To będzie kolejny wspaniały dodatek w Farmersach! Najprawdopodobniej w drugiej połowie tego miesiąca wprowadzimy możliwość budowania przez graczy swojej posiadłości. Na razie nasz dzielny informatyk tworzy skryptowe abrakadabra, a grafik rysuje okienka i kwiatki na werandzie.

Jak to będzie działać? Każdy gracz będzie miał do spełnienia listę celów. Na przykład: osiągnąć w Cleveland majątek \$9000 czy posiadać w Dallas stado bydła o

liczebności powyżej 500 szt. Łącznie będzie ok. 30 celów. Za każdy zrealizowany cel gracz otrzyma pewną liczbę 'cegiełek', za które będzie mógł kupować kolejne elementy swojej posiadłości. Będzie ok. 20 elementów składowych domu, przy czym niektóre będą w dwóch wersjach. Jeśli ktoś grał kiedyś w „Civilization I” to kojarzy o co chodzi :)

Posiadłość gracza będzie więc elementem trwałym, budowanym w miarę „zaliczania” kolejnych miast. Dzięki dużej liczbie części, z których będzie składać się posiadłość, gracze będą mogli mieć domy różniące się wyglądem, budowane według indywidualnie wybranej kolejności i w wybranym przez siebie stylu.

(SZERYF)

KONKURS - ZADANIE

Zadanie jest następujące: masz 10 krów i 3 działki ziemi (nie można dokupić ani ziemi ani krów). Każda działka może produkować 100 worków pszenicy. Ceny na wszystkie towary są niezmiennie: krowy \$30, mięso \$0.30, pszenica \$1.70, mleko \$0.5, a płace wynoszą \$100. Wszystkie inne wartości są albo stałe albo nieistotne. Zależności między zmiennymi są takie jak w grze Farmersi. Należy tak zaplanować produkcję, by po trzech latach mieć jak największy majątek.

Poniższą, wypełnioną liczbami tabelkę, należy przestać email'em na szeryf@farmersi.pl. Trzech pierwszych graczy, którzy do 20 marca prześlą rozwiązania generujące najwyższe wyniki, otrzyma 10 PD nagrody.

	rok 1	rok 2	rok 3
pastwiska	?	?	?
krowy na ubój	?	?	?

KRZYŻÓWKA

Krzyżówka dostępna jest również pod adresem <http://farmersi.pl/FT/1/krzyzowka.xls>. Trzech graczy, którzy jako pierwsi prześlą na adres szeryf@farmersi.pl prawidłowe rozwiązanie otrzyma 5PD nagrody.

PIONOWO

- popularne w Polsce drzewo iglaste
- przyklejany na ranę / skaleczenie
- owoce morza, serwowane w postaci złocistych krążków
- ziemniaczane zniwa
- stały uczestnik, potocznie
- główna postać w utworze literackim, filmie
- pozycja w przysiadzie
- tabletki
- przewodnik, sprawuje nadzór
- bynajmniej nie supermarket
- wybuch wulkanu
- kara pieniężna
- pooczucie wyższości i niechęci
- czerwone ciało
- las w dzieciństwie
- afery towarzyska

POZIOMO

- miecza, przysmak Francuzów
- soś jajeczny
- nie szczęśliwe wydarzenie
- bywa retoryczne
- część spodni
- rodzaj chmury
- sałatka z ogórków i śmietany
- tarapaty
- agresor
- szkoda moralna lub materialna
- harmonijka ustna
- imię męskie, patron ministrantów
- dobre zbiory
- miele mąkę
- nożyce chirurga

Rozwiązanie

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	